

เทคนิคการทบทวนวรรณกรรมให้มีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการKMวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มกบ. 2558

โดยสรุปแนวทาง 5 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. การกลั่นกรองข้อมูลจากการสังเคราะห์และประเมินข้อมูล

อ่านข้อมูลและจดบันทึกหัวข้อ นำมาสังเคราะห์และประเมิน เพื่อระบุแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องในการนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างของการทบทวนวรรณกรรม โดยอาจนำวิธีการใช้แผนที่แนวคิด (Concept Map) และใช้ตารางการสังเคราะห์ (Synthesis Matrix) มาใช้เพื่อกลั่นกรองแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในขอบเขตที่ต้องการศึกษา

2. การกำหนดแนวคิดหลักของวรรณกรรมและการโต้แย้งหลักของการทบทวนวรรณกรรม

หลังจากดำเนินการผ่านการใช้ตารางการสังเคราะห์การวิจัยแล้ว ให้ระบุแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือคำถามของการวิจัย และแนวคิดที่แตกต่างจากสิ่งที่นักวิจัยต้องการศึกษา

3. การกำหนดโครงสร้างและจัดระบบการทบทวนวรรณกรรม

การกำหนดโครงสร้างของการทบทวนวรรณกรรมต้องครอบคลุมถึงนิยามศัพท์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษา กล่าวถึงความสำคัญของหัวข้อที่ศึกษา งานวิจัยที่ได้ดำเนินการในหัวข้อที่เกี่ยวข้องและประเด็นที่ควรจะดำเนินการหรือตรวจสอบเพิ่มเติม และข้อสรุปที่ชัดเจนถึงความจำเป็นในการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม

4. การเขียนงานการทบทวนวรรณกรรม

มีแนวคิดหลักของการทบทวนวรรณกรรมเป็นระบบดังนี้

4.1 บทนำ มุ่งเน้นไปที่ความสำคัญของหัวข้อที่ศึกษา งานวิจัยที่ผ่านมา และข้อโต้แย้งในหัวข้อหรือสาขาที่จะศึกษา

4.2 เนื้อหา ครอบคลุมถึงหัวข้อหลักและหัวข้อรองของงานที่ได้ทำการทบทวน ที่ประเมินจากองค์ความรู้ล่าสุดที่เกี่ยวข้องในหัวข้อหรือสาขานั้น

4.3 บทสรุป ชี้ให้เห็นว่างานวิจัยที่ผ่านมานำไปสู่การพัฒนาของนักวิจัยได้อย่างไร และการนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยให้อ่านในส่วนของการอภิปรายผลและการเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

5. การเขียนบรรณานุกรม

ระบุแหล่งที่มาของข้อมูลตามรูปแบบที่กำหนดเพื่อให้ผู้ที่ทำวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้นอกจากขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรม 5 ขั้นตอนตามที่กล่าวมาข้างต้น แนวทางที่ช่วยให้การทบทวนวรรณกรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คือ

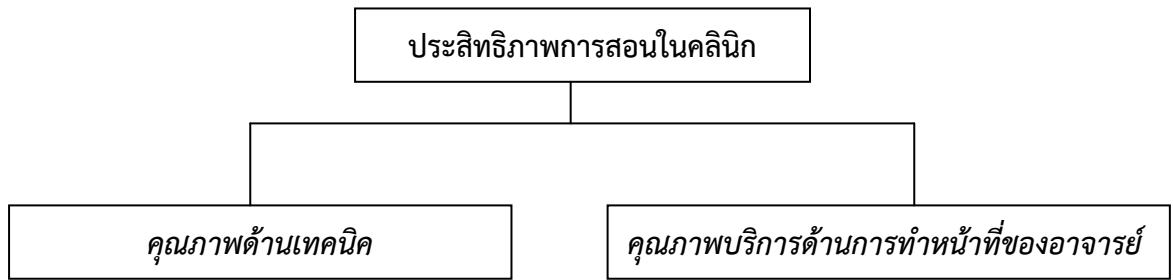
การนำเอาการพัฒนาแผนที่แนวคิด (Concept Map) ในการวิจัย และการใช้ตารางสังเคราะห์เพื่องานวรรณกรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ได้วรรณกรรมที่ครอบคลุมตรงประเด็นและทันสมัยมากที่สุด

การพัฒนาแผนที่แนวคิดเพื่อการทบทวนวรรณกรรม

การกำหนดแผนที่แนวคิดเป็นหัวใจสำคัญและเป็นประโยชน์เพื่อระบุถึงแนวคิดที่สำคัญในการวิจัย เพื่อใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพราะแผนที่แนวคิดเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของแนวคิดหรือหัวข้อที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังช่วยกำหนดภาพขอบเขตของการศึกษาและความสัมพันธ์ในหัวข้อนั้น

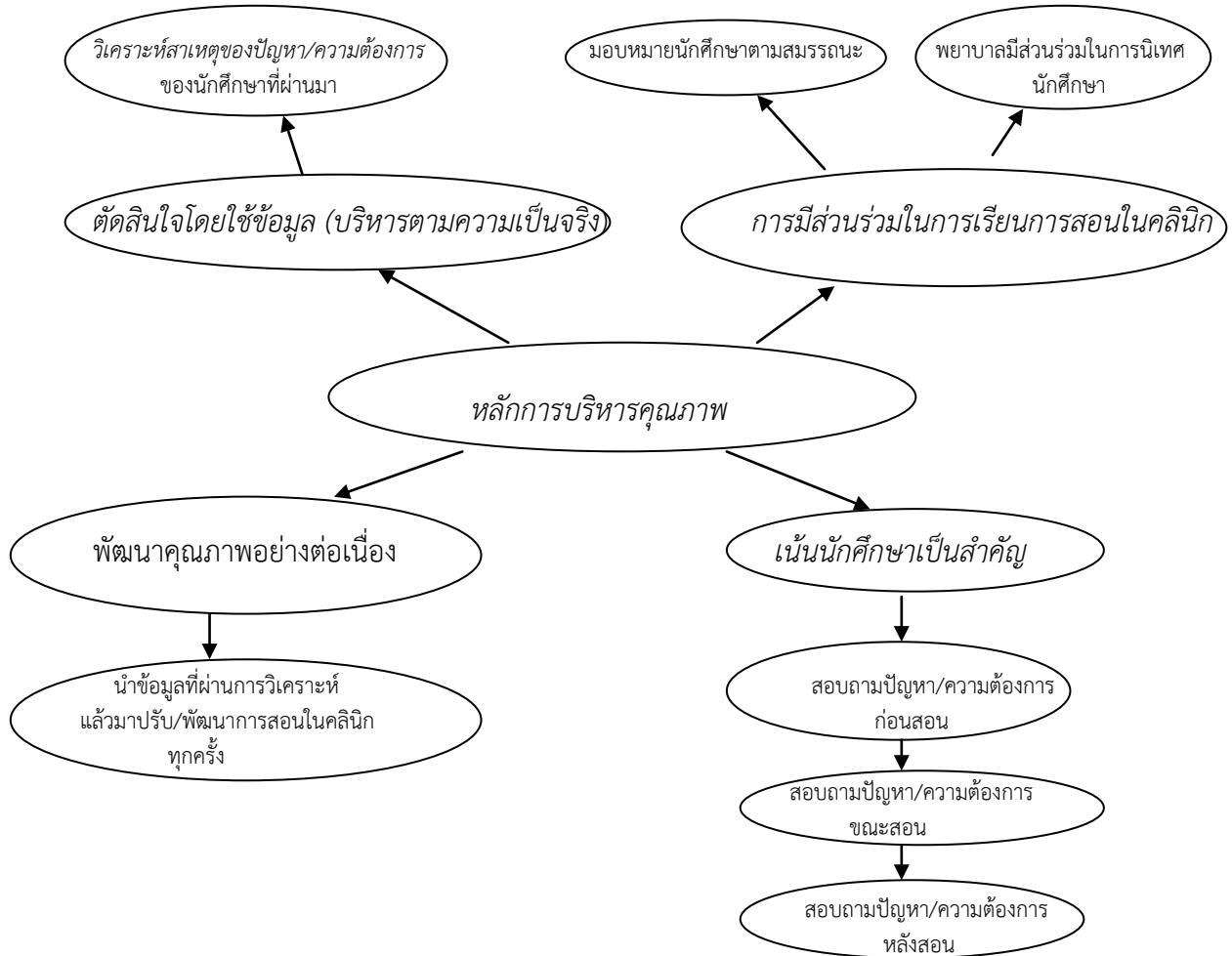
ดังตัวอย่างในภาพที่ 1

ตัวแปรตาม

- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (อาจารย์ กับ นักศึกษา)
- พฤติกรรมส่วนบุคคลของอาจารย์

ตัวแปรต้น

ภาพที่ 1 แผนที่ความคิด (Concept Map) ที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารหลักคุณภาพกับประสิทธิผลการสอนในคลินิก

ที่มา: Kanokwan Silpakampises, (2004)

จากภาพที่ 1 เป็นตัวอย่างการการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการสอนในคลินิกกับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อประสิทธิภาพการสอน การทบทวนวรรณกรรมจึงต้องทบทวนเรื่องประสิทธิภาพการสอนในคลินิกซึ่งเป็นอุตสาหกรรมคุณภาพบริการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องไปทบทวนวรรณกรรมเรื่องคุณภาพบริการที่จะมาเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องประเมินจากผู้มาใช้บริการ

การใช้หลักบริการคุณภาพเป็นตัวแปรตาม ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมบริการ การจัดการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของบริการทางการศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมบริการ ดังนั้นการหลักการบริการคุณภาพด้านการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยต้องไปทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องไปทบทวนเรื่องต่อไปนี เช่น การใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป เป็นต้น 2) การเน้นนักศึกษาเป็นสำคัญ จำเป็นต้องทบทวนวรรณกรรมในเรื่องต่อไปนี เช่น การสอบถามความต้องการ ความคาดหวัง การจัดการเรียนการสอนทั้งก่อนสอนและหลังสอน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในคลินิกอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น 3) การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ เป็นการให้ทีมงาน อาจารย์ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เพื่อนำสาเหตุไปสู่การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้เป็นต้น 4) การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในคลินิก ทบทวนการทำงานร่วมกับพยาบาลในหอผู้ป่วย และมอบหมายงานตามสมรรถนะของนักศึกษา เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการทำแผนที่แนวคิดจะช่วยให้นักวิจัยเข้าใจ และใช้เป็นแนวทางในการทบทวนวรรณกรรมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

แผนที่แนวคิดไม่มีคำตอบที่ถูกต้องที่สุด เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการพัฒนาแผนที่แนวคิดก็เพื่อช่วยนักวิจัยพัฒนาความเข้าใจที่ชัดเจนในการเขียนงานทบทวนวรรณกรรม เนื่องจากแผนที่แนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจของผู้วิจัยในช่วงเวลาที่ได้มีการร่างแผนที่แนวคิดขึ้นมา ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนางานวิจัยอย่างต่อเนื่องแผนที่แนวคิดก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น อาจมีการยุบรวมแนวคิดบางประการหรือมีการเพิ่มแนวคิดหรือความสัมพันธ์ใหม่ที่พบเข้าไปในแผนที่แนวคิด

การใช้ตารางสังเคราะห์เพื่อการทบทวนวรรณกรรม

ช่วยจัดระบบการทบทวนวรรณกรรม คือ การใช้เมทริกซ์การสังเคราะห์เพื่องานวรรณกรรม หรือการสังเคราะห์งานวรรณกรรมของนักวิจัยที่นำเสนอผลงานในหัวข้อที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัย โดยผู้วิจัยอาจสังเคราะห์วรรณกรรมด้วยวิธีการศึกษางานวรรณกรรม หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาจัดเรียงตามหมวดหมู่ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อผู้แต่ง(ผู้ทำวิจัย) วิธีการดำเนินการวิจัย (อาทิเช่น การสำรวจ การทดลอง การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ (ขนาดตัวอย่าง มาจากที่ไหน ใช้วิธีการสุ่มแบบใด) เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย ตัวแปรที่ใช้สำหรับการศึกษา และผลการศึกษาที่ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางสังเคราะห์เพื่อการทบทวนวรรณกรรม

ชื่อผู้แต่ง	วิธีการดำเนินการวิจัย	กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่ม	เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย	ตัวแปรที่ใช้สำหรับการศึกษา	ผลการศึกษาที่ได้
1.....					
2.....					
3.....					

ที่มา: ปรับมาจาก Claessens, Eerde, Rutte and Roe (2007) ดูตัวอย่างในภาคผนวก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การทบทวนวรรณกรรมเป็นการพิจารณาว่า งานที่ผ่านมาได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง ศึกษาตัวอย่างกลุ่มใด มีตัวแปรใดบ้างที่ศึกษา และผลที่ได้เป็นอย่างไร เพราะการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยส่วนใหญ่มักขาดการสังเคราะห์ เพื่อประโยชน์สำหรับการกำหนดตัวแปร กรอบแนวคิด คำถาม และสมมติฐานในการทำวิจัยได้อย่างเหมาะสม รวมถึงอธิบายได้ว่า วิธีการดำเนินการวิจัยใดที่เหมาะสม เพื่อตอบปัญหาการวิจัย ส่งผลต่อการพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้สำหรับการวิจัยไม่สามารถดำเนินการได้

วิธีการใช้ตารางสังเคราะห์เพื่อการทบทวนวรรณกรรม สามารถดำเนินการได้หลังจากได้มีการพัฒนาแผนที่แนวคิดเพื่อการทบทวนวรรณกรรมแล้ว ขั้นตอนต่อมาที่ผู้วิจัยดำเนินการ คือ การค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลที่สำคัญ โดยกลับรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ทันสมัยนำไปสู่การสังเคราะห์งานวิจัยเหล่านั้น แล้วนำไปใส่ในแต่ละช่องของตาราง เมื่อได้งานจำนวนมากเพียงพอแล้ว ก็นำไปสู่การสรุปความสอดคล้องของตัวแปรที่ได้นำมาใช้ในงานวิจัยเหล่านั้น ว่ามีความสอดคล้องมากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ดี เครื่องมือที่ช่วยในการค้นคว้างานวรรณกรรมที่มีคุณภาพ สามารถหาได้จากกระบวนฐานข้อมูลของห้องสมุด และการใช้ฐานข้อมูลงานวิจัย อาทิ ProQuest (ABI/INFORM), Elsevier IEEE หรือ EBSCOhost ฯลฯ ที่รวบรวมงานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิจัยที่นำเสนอในงานประชุมวิชาการต่างๆ (Proceedings) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถหางานได้ตรงกับหัวข้อ และสาขาที่ศึกษามากที่สุด

เทคนิคการปรับแก้ไขการเขียนทบทวนวรรณกรรม

- 1)ให้อ่านงานของตนเองอีกครั้งโดยใช้วิธีการอ่านออกเสียง ซึ่งจะช่วยให้เราทราบได้ว่าตรงประโยคหรือส่วนใดของข้อความที่ต้องมีการเว้นวรรค หรือขึ้นย่อหน้าใหม่ หรือบรรทัดใหม่ ที่มีการสะกดคำ หรือใช้คำสรรพนาม คำบุพบท หรือคำสันธานผิด
- 2) การตรวจสอบความครอบคลุม ความสอดคล้อง และความทันสมัยของงานวรรณกรรม ที่หยิบยกมาศึกษาในงานของตน
- 3) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าการอ้างอิงในเนื้อหา และการเขียนบรรณานุกรม มีการใช้รูปแบบที่ถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนดในการทำวิจัยในสาขาของนักวิจัย
- 4) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าการเขียนทบทวนวรรณกรรมไม่ได้มีการลอกเลียนงานวรรณกรรมของนักวิชาการหรือผู้เขียนท่านอื่น ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เช่น การลืมหืมอ้างอิงผู้แต่ง หรือแหล่งที่มาของข้อมูลในส่วนหนึ่งของเนื้อหา ฯลฯ
- 5) ตรวจสอบการใช้ภาษาของงานวรรณกรรมอีกครั้ง ว่าใช้ภาษาเขียนในเชิงวิชาการไม่ใช่ภาษาพูด
- 6) ไม่ควรมีการใช้ไวยากรณ์ หรือการสะกดคำผิด ในงานเขียนทบทวนวรรณกรรม

บทสรุป

การทบทวนวรรณกรรมเป็นขั้นตอนที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานวิจัย เพื่อกำหนดแนวทางและขอบเขตของการวิจัยว่าจะมุ่งไปสู่การค้นหาคำตอบอะไรเพิ่มเติมจากงานที่ผ่านมา แนวทางที่ช่วยให้การทบทวนวรรณกรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คือ การนำเอาแผนที่แนวคิดมาพัฒนาใช้ในการวิจัย และการใช้ตารางสังเคราะห์เพื่อการทบทวนวรรณกรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ได้วรรณกรรมที่ครอบคลุม ตรงประเด็นและทันสมัยมากที่สุด โดยต้องทำการประเมินแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้สำหรับนำไปสู่การทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไป